

In de woningen aan de Balistraat, hier omstreeks 1920, woonden veelal militairen.

Den Helder, Balistraat.

VERVAARDIGER: ONBEKEND. BRON: HELDERSE HISTORISCHE VERENIGING.

Het gebied bestond uit akkers en weiden en grensde aan de Linie, die de forten van Den Helder met elkaar verbond. In het zuidoosten van het gebied kwam in 1908 de markante bakstenen watertoren in gebruik. Direct daarachter lag het spoorwegemplacement. Tegenover de watertoren stond een boerenwoning met een flinke boomgaard. Verder waren er in de omgeving wat kleine woningen, stallen en varkensschuren.⁷

De *Helderse Courant* beschreef de vernoeming van de twee straten als volgt:

Nu het bouwplan van de woningbouwvereniging Algemeen Belang gereed is, dienen aan de nieuw aangelegde straten namen te worden gegeven. B. & W. stellen voor, aan de weg in de Helderse Polder, vanaf de watertoren in westelijke richting tot de oud Alkmaarderweg de naam Javastraat, en de nieuwe aangelegde straat, die uitkomt op eerstgenoemde weg, de naam Balistraat te geven.⁸

In de huizen aan de Javastraat en Balistraat vestigden zich gezinnen die moesten rondkomen van een laag inkomen, veelal dat van militairen met een minimumtraktament. De nu nog aanwezige landhuizen halverwege de Javastraat waren toen al gebouwd. De rijweg was al gedeeltelijk bestraat, in het midden lagen klinkers en er liep aan de noordzijde een sloot. Om uitbreiding voor woningbouw mogelijk te maken, kocht de gemeente

verspreid over een lange periode omliggende gronden op. Het land was voornamelijk van particuliere eigenaren en enkele percelen waren kerkelijk bezit.⁹ Na de koop verpachtte de gemeente de grond voor een bepaalde periode, totdat ze met woningbouwplannen kwam. Zo verhuurde ze de grond voor gebruik als volkstuintjes, maar ook voor akkerbouw. Daarnaast gebruikten kleine bedrijven de stukjes land voor het stallen van paarden van de melkboer, de groenteboer en van andere bedrijfsjes. Later kwam er op het land zelfs nog een korfbalveld en een atletiekterrein aan de Javastraat. Ook circus Sarasani en circus Carré hebben op de hoek van de Van Galenstraat en de Javastraat gestaan.¹⁰

In de jaren twintig vernoemde het college van B en W geen verdere straten naar overzeese gebieden. De gemeente hield het bij de Balistraat en Javastraat. Wel hadden aannemers veel animo om daar te bouwen. Aan de Javastraat bouwden zij als eerste acht herenhuizen. Op 18 april 1922 schreef de *Helderse Courant*:

Binnen niet al te lange tijd zullen aan de Javastraat meer huizen worden gebouwd. Het ligt op de weg van de gemeente te zorgen dat die omgeving daarvoor geschikt gemaakt wordt. Een beletsel om te bouwen is de in de richting de Linie bevindende rokerij van de gebr. Kraan. In het belang van de volksgezondheid en van de volkshuisvesting moet die rokerij zo spoedig mogelijk verdwijnen.¹¹

Hiernaast verrichtte de gemeente nog meer werk aan de Javastraat: ze dempte de sloot, plaatste een brievenbus en legde riolering en nieuwe bestrating aan. Dat was noodzakelijk, want in de zomer van 1923 opende de Vakschool voor meisjes, Huishoudschool De Boeg. Maar er kwamen nog meer voorzieningen in de buurt.¹² In 1923 vond de bouw plaats van zowel de rooms-katholieke jongensschool, de Jozefschool aan de Polderweg, als de rooms-katholieke meisjesschool, de Mariaschool aan de Javastraat. Voor de allerkleinsten bouwde de gemeente een rooms-katholieke fröbelschool, St. Catharina, aan de Javastraat. Op het nog onbebouwde terrein op de hoek van de Javastraat en de Polderweg kwam het rooms-katholieke Lidwina Ziekenhuis, naar een ontwerp van architect W.C.L.A. Scheepens (1865-1940). De plechtige inwijding en ingebruikstelling vonden plaats op 2 mei 1929. De zusters Dominicanessen (nonnen) namen de verpleging op zich.¹³

Helders Belang eert marine

Het stratenplan van de Van Galenbuurt, dat grenst aan de Javastraat, wijkt sterk af van de eerder gebouwde straten nabij de Kerkgracht. Dit was het gevolg van het uitbreidingsplan van de Haagse architect Willem van Boven (1869-1940), die door de gemeente was aange-steld.¹⁴ Van Boven veranderde de gebruikelijke rechte en smalle straatjes in meer gebogen en brede straten. Zijn plannen kwamen voor het eerst tot uiting tijdens de aanleg van de Transvaalbuurt met de Hertzogstraat, Joubertstraat en De la Reystraat, die tegen de Indische buurt aanliggen. Ook herkenbaar aan zijn plan is de

Den Helder, Vakschool voor Meisjes.

aanwezigheid van bomen en sierplantsoentjes. Vooral dit laatste paste de gemeente toe in de Indische buurt.

In de jaren dertig bouwden aannemers door de woningnood veel koopwoningen. Zo ook in het gebied tussen de Singel en de Javastraat: de Indische buurt in wording. Ondertussen schreef het college van B en W aan de gemeenteraad dat de Directeur van Gemeentewerken een plan had ontworpen voor het aanleggen van straten die aansloten op de Javastraat.¹⁵ Het is geen toeval dat in diezelfde periode het bestuur van Helders Belang, tegenwoordig de VVW, met het plan kwam om een marinegedenkzuil in de stad te plaatsen. Dit ter ere van de marine, de hoofdbron van bestaan van de gemeente. Deze gedenkzuil is echter niet gerealiseerd.

Daarnaast wilde het Helders Belang de marine eren door Den Helder de naam Marinestad te geven. Aansluitend hierop kwam het plan voor het geven van straatnamen die verwijzen naar Indië, zoals Celebesstraat en Molukkenstraat. Het bestuur van Helders Belang vond dat het gemeentebestuur voor de Indische vernoemingen moest zorgen, zodat de gemeente kon aantonen dat de marine, en daarmee de binding met de koloniën, voor de inwoners van Den Helder van zeer groot belang was.¹⁶ Waarschijnlijk had het bestuur een goede samenwerking met de gemeente, want op 25 augustus 1931 werd per raadsbesluit besloten om straten in het westelijk uitbreidingsplan koloniale namen te geven. In de omgeving van de Javastraat en Balistraat werden de nieuw aan te leggen straten vernoemd naar de eilanden Ambon, Borneo, Celebes, Lombok, Madoera, Soemba, Sumatra en Timor.¹⁷

De Javastraat (rechts) en de Middenweg (links) vanaf de watertoren omstreeks 1925 en in 1959. Op de voorgrond de vakschool voor meisjes en op de achtergrond de Balistraat.

VERVAARDIGERS: ONBEKEND. BRON: HELDERSE HISTORISCHE VERENIGING.